

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۲۱/۱۰/۲۷

محمد انور آخر

په ویتنام او افغانستان کې د امریکایانو جگړې (پرتلنه) یوولسمه برخه

افغانستان:

د امریکایانو او متحدینو ماتې او د سولې هڅې:

پوهیږو چې په جگړه کې کمزوری اړخ د سولې وړاندیز کوي خو په افغانستان کې ښاغلی حامد کرزی له آره سوله غوښتونکی کس ؤ، تل یې طالبانو ته وروڼه ویل چې له امله یې شمالي ټلوالې، طالبان د کرزي وروڼه (برادران کرزی) بلل، ځینو یې ویلي وو: «کرزی باید په دې خبره محاکمه شي!» په داسې حال کې چې د شمالي ټلوالې د جمعیت باندې مشر استاد برهان الدین رباني همدغه طالبان چې هغه مهال په کندهار کې وو پربنټې بللي وې.

وروسته له هغې چې امریکایانو د پاکستان په اېبټ آباد کې اسامه بن لادن د ۱۳۹۰ ل. کال کې وواژه نو د پاکستان

او امریکا متحده ایالتو تر منځ اړیکې یو څه ترینګلې شوې او د امریکا متحده ایالتو د سنا مشرانو جرګې د بهرنیو

اړیکو د کمېټې مشر جان کیري د پاکستان او امریکا متحده ایالتو د راتلونکو اړیکو لپاره ځانګړې شرایط مطرح کړل،

نو د پاکستان لومړي وزیر او ولسمشر، روسیې او چین ته سفرونه وکړل.

په ورته وخت کې اوس د پاکستان پوځ له خپلې خاورې د خپلو ۳۰۰ تنو امریکایي کومانډويي روزونکو د ایستلو پرېکړه وکړه، نو په داسې حالاتو کې امریکا متحده ایالتو له طالبانو سره د خبرو اترو لپاره په جدي توګه مخې ته شوه او له څه مودې راهیسې لږ تر لږه درې ځلې یې په قطر او جرمني کې له طالبانو سره په افغانستان کې د سولې د بهیر په اړه په داسې حال کې خبرې وکړې چې نه په کې د افغان دولت او نه هم د پاکستان لخوا څوک حاضر وو .

(پاکستان د سیاسي شاتګ په حال کې دی <https://tkg.af/pashto>)

هغه وو چې ولسمشر حامد کرزي په ۱۳۸۹ ل. کال کې د یو فرمان پر بنسټ د سولې عالي شورا یو کمیسیون، د طالبانو د پخواني دښمن، استاد برهان الدین رباني په مشرۍ جوړ کړ، نوموړي کمیسیون (۶۸) غړي درلودل چې د استاد رباني په څېر، ډېری هغه جگړه ماران وو چې د طالبانو پر وړاندې جګړېدلې وو، د سولې د کمیسیون د لګښتونو په موخه د امریکا متحده ایالتو ولسمشر اوباما پنځوس میلیونه ډالرو منظوري هم ورکړه.

د پاڼو شمېره: له ۱ تر ۵

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

يو كال وروسته د سپتامبر په ۲۰ / ۲۰۱۱ ز، کي استاد برهان الدين رباني د طالبانو په يو انتحاري بريد کي ووژل شو، ولسمشر حامد کرزي د سولې د شهيد ستاينوم (لقب) ورکړ. استاد رباني غوښتل نور وژغوري، نه يوازي دا چې نور يې ونه شول ژغورلی بلکي په خپله ووژل شو.

د گيدرو ښکاري يې که په زمري پېښ شو
په بري پسي روان په لري پېښ شو
(حميد بابا)

ډېره حيرانوونکي ده چې ولسمشر کرزي د استاد رباني له وژلو وروسته، د سولې عالي شورا مشري هغه چا ته ورکړه چې څو ورځې وړاندې يې پلار د هغه چا له خوا وژل شوی ؤ چې دی، د روغې جوړې هيله ترې کوي، هغه کس د وژل شوي استاد رباني زوی صلاح الدين رباني ؤ، بيا هم په زړه پورې خو لا دا ده چې صلاح الدين رباني هم، دغه دنده په خوشالي سره ومنله.

له هغې ورځې چې استاد رباني د سولې د عالي شورا مشر ؤ له ريښتینو طالبانو سره يې يو ځل هم ناسته ونه کړه، په وروستي ځل چې يو تن د طالبانو د استازي په نوم راغلی ؤ، هغه کس د سولې په موخه نه ؤ راغلي بلکي دې ده په مرگ پسي رالېږل شوی ؤ.

صلاح الدين رباني د خپلې دندې تر پايه، لکه د خپل پلار په څېر د مخالفينو مخ ونه ليد، نو کله چې صلاح الدين رباني د ولسمشر اشرف غني او ډاکټر عبدالله په دوه سري حکومت کې د بهرنيو چارو وزير وټاکل شو د سولې عالي شورا يې مشر پاتې شوه تر دې چې ولسمشر غني په ۱۳۹۶ ل. ل، کي پير سيد احمد گيلاني د نوموړي شورا مشر وټاکه، گيلاني هم د يو جهادي تنظيم، ملي محاذ مشر ؤ خو له طالبانو سره د استاد رباني په شان په جگړو کې نه وو ښکېل. ښاغلي گيلاني لکه د نورو مشرانو غوندې د سولې په کار کې هېڅ ونه کړل او د ده له مړينې وروسته بل جهادي مشر هزاره توکمه، کریم خليلي د سولې عالي شورا مشر وټاکل شو چې دی هم د طالبانو سره جگړيدلی ؤ او د استاد برهان الدين رباني غوندې يې له امريکايانو سره په ۲۰۰۱ ز، کي د طالبانو په ځپلو او پرځولو کې مرسته کړې وه.

بده خو لا دا چې مفکر صاحب اشرف غني د سولې کميسيون مشري د طالبانو درجه يک دښمن او د امريکايانو لومړی درجه غلام، ډاکټر عبدالله رنگيلا ته ورکړې وه، (چې تل د ښځو په څير ځان سنگاروي او پرته له زناکاريو بل کسب او کار نه لري) ومو ليدل چې دا د ډاکټر عبدالله رنگيلا د سولې برکت ؤ چې هم يې ولسمشر غني ته ليونی منډه ورکړه، هم يې خپل ځان له طالبانو سره يرغمل کړ.

کله چې امريکايان په دې پوه شول چې په افغانستان کې طالبان له منځه نه شي ورلی نو د جگړې د پای ته رسولو په موخه يې سياسي هلې ځلې پيل کړې. د حامد کرزي د واکمنۍ پر مهال داسې نظر ؤ چې طالبان دې يو ښکاره ادرس ولري نو د سولې خبرې به په ښه توگه پيل شي په دې موخه په ۲۰۱۲ ز، کال کې د امريکايانو او قطر په مرسته، د قطر په پلازمينه دوحه کې د طالبانو دفتر پرانيستل شو، په هغه ودانۍ کې د طالبانو رپي (بيړغ) پورته شو او په لويه يې (د افغانستان اسلامي امارت) وليکل شو.

ولسمشر حامد کرزي په دوحه کې د طالبانو د دفتر د لوجي مخالفت وکړ، حامد کرزي د سولې عالي شورا پلاوی چې دوحې ته روان ؤ وځنډاوه او له امريکا متحده ايالتو سره يې له امنيتي ستراتيژيک تړون څخه انکار وکړ چې له امله يې امريکايان تر فشار لاندې راوستل، د امريکا متحده ايالتو د بهرنيو چارو وزير جان کيري کرزي ته ډاډ ورکړ چې د ده هېواد د طالبانو د دفتر په هکله له افغانستان سره ټولو ژمنو او ضمانتونو ته ژمن دی.

په افغانستان کې تش په نوم د سولې عالي شورا ټولو ته مالومه وه چې هسي مړی خواره په کې راټول شوي دي پرته له دې چې لوړې تنخواوې واخلي، بي ځايه او بي گټې سفرونه وکړي (چکري ووهي) نور د بنمري (کار) نه وو، نوموړي شورا د سولې پروسې ته د گټې پر ځای زيانونه واړول، د دوی په شتون کې مخالفين ورځ تر بلې پياوړي شول، هر لوري ته افغانان وژل کيدل او د افغانانو ويني روانې وې. په ۱۳۹۶ ل. ل، کي مشرانو جرگې د سولې په عالي شورا نيکه وکړه او ويې ويل چې په شورا کې پرته له فساد بل څه نه شته، د کاپيسا استازي مولوي غلام محی الدين منصف وويل چې ډېری هغه وسله وال مخالفين چې د سولې له بهير سره يو ځای شوي وو، د دغې شورا د بي پروايۍ له امله بېرته د دښمن له لیکو سره يو ځای شوي دي او يا د وسله والو مخالفينو له خوا وژل شوي دي.

(پژواک، ۲۰ چنگاښ، ۱۳۹۶)

د امريکا متحده ايالتو ولسمشر جوزف (جو) بايډن چې يو لنډ فکره او منفي اوبدونکی او د انگلستان يو ايرلنډی کينه کښ (عقده يي) انگرېز توکمه سياستوال دی، هغه مهال چې نوموړی د اوباما مرستيال ؤ، ولسمشر اوباما لا سپيني ماني ته نه ؤ تللی چې جوبايډن يې افغانستان او پاکستان ته د مالوماتو د راټولولو په موخه ولېږه، جوبايډن په افغانستان کې هر څه تور او سپين (منفي) ليدل او په پاکستان کې هر څه رنگين ورته ښکاره شول هغه وو چې د اوباما اړيکي له ولسمشر کرزي سره خړې پړې شوې.

په دې اړه د حامد کرزي د دفتر مشر او د هغه مهال د اطلاعاتو او فرهنگ وزير عبدالکریم خرم وايي چې اوباما د امريکا متحده ايالتو تگلاره په افغانستان کې داسې لوبوله چې کابل ته په کې هېڅ گټه نه وه او ځکه خو د ولسمشر

کرزي اړیکې ورسره سمې پاتې نه شوي، اوباما هڅه وکړه چې یو لړزان حکومت په افغانستان کې راولي او په ۲۰۰۹ز، کال کې یې ټاکنې جنجالي کړي. بناغلی خرم وايي: «د اوباما د تحلیف مراسم لا نه وو ترسره شوي چې جو بایدن کابل ته راغی، د شپې ورته بناغلي کرزي مېلمستیا کړي وه، د ډوډۍ پر مېز د جنجال غږ پورته شو، بایدن پورته شو ویی ویل: ستاسو په تناسب پاکستان پنځوس چنده بڼه دی، دسمال یې وغوځولو او له ارگه ووت.» (بي، بي، سي، د جنوري ۲۰/۲۰۱۷ز)

لږ وروسته ولسمشر اوباما د افغانستان د بگرام اډې ته راغی، خپلو عسکرو ته یې بڼې غوړې وکړې چې گواکي له طالبانو سره په جگړه کې بریالي دي.

د هغو اختلافاتو له امله چې د اوباما د مرستیال (جو بایدن) د غلط تحلیل له کبله د اوباما او حامد کرزي ترمنځ راغلي وو، اوباما له حامد کرزي سره ونه لیدل او په دې پلمه چې په کابل کې بادونه او خړې لوخړې وې نو کابل ته یې تگ ونه شو، د کرزي ویاند وویل چې بناغلی کرزي د اوباما څخه په دې نه دی خواشیني چې له ده سره یې ونه لیدل وایي چې په تېلفون یې خبرې ورسره وکړي.

اوباما د جو بایدن په لمسون حامد کرزي ته په دویم ځل ټاکنو کې مشکلات رامنځ ته کړل، له ډاکټر عبدالله یې ملاتړ وکړ خو بناغلي کرزي مقاومت وکړ او بیا ځلې ټاکنو ته چمتو شو، دویم ځل ټاکنې ترسره نه شوي او حامد کرزي ولسمشر وټاکل شو، ولسمشر حامد کرزي له امریکا متحده ایالتو سره تر پایه امنیتي تړون لاس لیک نه کړ خو کله چې اشرف غني ولسمشر شو، له هر څه یې لومړی نوموړی تړون لاس لیک کړ.

د ۲۰۱۴ کال د سپټمبر پر ۳۰ د امریکا د متحده ایالتونو او افغان دولت ترمنځ امنیتي تړون لاسلیک شو. په تړون کې څو ځله په افغانستان او نړۍ کې د سولې او امنیت د ټینګولو په هکله ژمنې شوي وې خو امریکایانو د سولې په هکله داسې کوم کار ونه کړ چې د سولې په راوستلو کې مرسته وکړي. په تړون کې شوي ډېرې ژمنې سرچپه پلي کیدلي، داسې چې د افغانستان د خلکو او د دوی د کورونو خونديتوب او امنیت ته به پوره پام کېږي خو برعکس امریکایانو د خلکو کورونه پلټل او خلک یې وژل او د سولې او امنیت کوم څرک نه ترسترگو کیده.

د نوموړي تړون پر بنسټ د ۲۰۱۴ز، کال تر پایه د ایساف ځواکونه له افغانستان ووتل او ناټو اتحاد په رسمي توګه په افغانستان کې خپل جگړه ییز عملیات پای ته ورسول خو (۱۳۰۰۰) پوځیان یې د افغان پوځ د روزنې او ترهګرې د خپلو په موخه په افغانستان کې پاتې شول، د امنیت مسؤلیت یې افغان ځواکونو ته رسماً ورپه غاړې کړ.

وراندې له ۲۰۱۴ز، کال څخه چې بهرني ځواکونه له افغانستان نه وو وتلي، افغانان په ځانګړي توګه شمالي ټلواله د بهرنيانو په وتلو ډېر خواشیني او د امنیتي وضعیت له امله وراخطا وو چې هسې نه افغان ځواکونه به دفاع ونه شي کړای، د خلکو هغه اندېښنې سمې نه وې خو بیا هم امنیتي وضع خرابه شوه او په ۲۰۱۵ز، کال کې طالبانو د کندوز ښار د لومړي ځل لپاره لاندې کړ.

د امریکا متحده ایالتو ولسمشر ډونالډ ټرمپ د خپلو انتخاباتي هلو ځلو پر مهال ویلي وو چې له افغانستان به پاتې امریکایي پوځي ځواکونه وباسي، کله چې نوموړی د امریکا ولسمشر شو، خپل زور یې په افغانستان کې وازمایلو، تر دې چې د امریکایانو تر ټولو ځواکمن بم، (جي، بي، يو ۴۳) د بمونو مور په نوم، بم یې هم وکاراوه، د ټرمپ او د ده د حکومت چارواکي په دې پوه شول چې په افغانستان کې هر ډول نوي ټکنالوژي او پرمخ تللي وسلې کار نه ورکوي، ولسمشر ټرمپ له ناچارۍ څو، څو ځله وویل: «امریکایي ځواکونو په افغانستان کې د پولیسو دندې ترسره کړي ده چې نور د پولیسو دنده نه شي ترسره کولی ... مور به له افغانستانه وځو.»

نوموړي وویل: «طالبان ډېر سرسخت، غښتلي او هوښیار خلک دي خو مور هم غښتلي خلک یو؟!»

ولسمشر غني د سولې عالي شورا د لغوه کولو فرمان ورکړی چې نور دغه شورا لغوه او چارې به یې د سولې په چارو کې د دولت وزارت مخ ته وړي. خو وروسته ارگ دا خبره تصحیح کړه، چې شورا نه بلې د شورا دارالانشا ریاست لغوه شوی دی. (۱۳۹۸/۵/۵ ل.)

د ۲۰۱۹ز، کال د فبرورۍ په ۲۵مه نېټه د امریکا متحده ایالاتو او طالبانو ترمنځ د سولې خبرې په قطر کې پیل شوې وروسته د ډېرو پړاوونو له تېرولو د امریکا متحده ایالتو او طالبانو تر منځ د ۱۳۹۸ ل. ل، کال د کب میاشتې په ۱۱مه نېټه د سولې هوکړه لیک د زملي خلیل زاد او ملا عبدالغني برادر له خوا لاس لیک شو.

د هوکړه لیک په لومړۍ برخه کې راغلي دي چې متحده ایالتونه ژمنه کوي چې د دوی متحدین او ائتلافي شریکانو ټول پوځي ځواکونه او ملکي پرسونل ... به د دې هوکړه لیک له اعلان سره سم، په ۱۴ میاشتو کې له افغانستان اوباسي. او په لومړنیو ۱۳۵ ورځو کې به په افغانستان کې د متحده ایالتونو د ځواکونو شمېر (۸۶۰۰) تنو ته راټیټوي او د ایتلافي ځواکونو په شمېر کې به هم کمښت راولي.

د امریکا متحده ایالتونه او د هغوی متحدین به له افغانستان څخه خپل ټول پاتې ځواکونه په پاتې نهه نیمو میاشتو کې وباسي.

د هوکړه لیک به همدغه برخه کې وايي چې د طالبانو (۵۰۰۰) بنديان او تر زرو پورې حکومتي بنديان به د ۱۳۹۸ ل. ل، کال د کب میاشتې تر ۲۰مې نېټې پورې چې د بین الافغاني مذاکراتو لومړنۍ ورځ ده، خوشې کيږي. اړونده خواوې دا هدف لري چې په ورپسې درېیو میاشتو کې پاتې نور ټول بنديان هم خوشې شي.

طالبان ژمنه کوي چې د هغوی خوشې شوي بنديان به په دغه هوکړه لیک کې، شویو مسؤلینونو ته ژمن وي او د متحده ایالتونو او د هغوی د متحدینو امنیت ته به ګواښ نه پېښوي.

د هوکړه لیک په دویمه برخه کې راغلي دي چې طالبان به په افغانستان کې د امریکایانو او د هغوی د متحدینو د امنیت له ګواښلو څخه د القایدي او هرې ډلې یا فرد مخنیوی کوي.

د تړون په درېیمه برخه کې راځي چې د امریکا متحده ایالتونه او طالبان یو له بل سره مثبتې اړیکې غواړي او هیله لري چې متحده ایالتونو او د بین الافغاني مذاکراتو له لارې تر جوړ جاري وروسته د نوي افغان اسلامي حکومت ترمنځ اړیکې مثبتې وي. د امریکا متحده ایالتونه د بین الافغاني خبرو له لارې تر جوړ جاري وروسته د نوي افغان اسلامي حکومت لپاره د بیارغولو اقتصادي مرستو غوښتنه کوي او په کورنیو چارو کې به یې لاسوهنه نه کوي.

د هوکړه لیک څلورمه برخه د افغان حکومت او طالبانو په مذاکرو، تل پاتې اوربند، د اوربند نېټه، څرنګوالی او د افغانستان د راتلونکي سیاسي نقشې، اړونده پرېکړو او تصیمونو پورې اړه درلوده چې له بده مرغه د هوکړه لیک څلورمه برخه عملي نه شوه.

امریکا متحده ایالتونو او طالبانو د دوحې په تړون کې افغان حکومت ته ونډه ورنه کړه، نو ولسمشر اشرف غني د هوکړه لیک هغه پرېکړه چې پنځه زره بندي طالبان به خوشې کوي ونه منله ویې ویل چې د امریکا متحده ایالتو او طالبانو تر منځ تړون په مور پورې اړه نه لري خو په پای کې یې (د سولې مشورتي لویه جرګه) راوغوښتله، جرګې د ۱۳۹۹ ل. ل، کال د زمري په ۱۹مه نېټه پرېکړه وکړه چې د طالبانو او دولت بنديان دي د دواړو لورو له خوا خوشې شي، د افغانستان ملت او دولت ته دې ډاډ ورکړی شي چې د طالبانو خوشې شوي بنديان، بیاځلي د جګړې ډګر ته ستانه نه شي، تل پاتې اوربند دې ټینګ شي، د سولې بین الافغاني مذاکرې دې پیل شي ...

د دغه هوکړه لیک ژمنې په ښه توګه پلي نه شوي په قطر کې د طالبانو سیاسي دفتر کې بین الافغاني خبرې پیل شوي په دې اړه، د ملګرو ملتونو پخواني استازي بیا د افغان حکومت او طالبانو تر منځ د سولې روانو خبرو ته هیله مندي ښودلې او دا یې د جګړې ختمولو لپاره لومړنی ګام بللی دی. دا په داسې حال کې ده چې د حکومت او طالبانو تر منځ له تېرې یوې اونۍ راپدېخوا مخامخ خبرې پیل شوي خو تر اوسه د خبرو د اجندا په جوړولو هم نه دي بريالي شوي. **(تاند و بیبانه، شنبه د سنبلې ۲۹)**

طالبانو په خپلو ټولو لیدنو کتنو کې له هر څه لومړی د خپلو پاتې بنديانو د خوشې کولو غوښتنه کوله او بله غوښتنه یې دا وه چې نړیوال یې له تور لېسته وباسي. د ولسمشر غني حکومت چې هر څه یې د امریکا متحده ایالتو په لاس کې وو؛ د فشار له امله د طالبانو (۵۰۰۰) تنه بنديان خوشې شول چې ډېری یې مخامخ د جګړې لیکو ته ولاړل.

دا مهال طالبانو د امریکایانو له حماقت، په ځانګړې توګه د زلمي خلیل زاد له ناپوهۍ څخه ګټه واخیسته، ویې لیدل چې زلمی خلیل زاد، د دوی په ګټه او د افغان حکومت په زیان کار کوي نو د اشرف غني د حکومت د سولې له استازو سره یې یوازې غولونکي خبرې کولې او هغوی یې مصروف ساتل، د ریښتینو خبرو پر ځای یې خپلو جګړو

ته زور ورکړ، دا وجه وه چې د طالبانو او حکومت تر منځ د روغې جوړې خبرې چې د دوحې په تړون کې طالبانو منلي وې له ناکامۍ سره مخ شوي.

له بلې خوا امریکایي ځواکونه د خپلې وېرې له امله د غلو په څېر له خپلو پندغالو څخه په وتلو کې وو. بي، بي، سي، خبر خپور کړ چې امریکایان د شپې په تیاره کې او له حال ورکولو پرته له بگرام اډې ووتل، امریکایان د جمعي د سهار پر ۳ بجو له اډې وتلي وو خو افغان لوری څو ساعته وروسته د دوی له وتلو خبر شو.

افغان وسله وال ځواکونه په دې پوه شول چې بهرنيان په خپل غم اخته دي او په تېښته کې دي، د دوی هوايي ځواکونه لکه څه بول چې اړتیا ده ملاتړ نه کوي نو په جگړه کې زړه نازره او متزلزل شول، نه بي غوښتل له طالبانو سره جگړه وکړي او ځانونه بي ځایه ووژني. هغه وو چې لومړی په ليرې پرتو ولايتونو کې ولسواليو د لږ مقاومت او يا پرته له جگړې سقوط وکړ. بي، بي، سي راپور خپور کړ، له افغانستان د بهرنيو پوځيانو وتلو سره هم مهاله طالبانو په وروستيو اوونيو کې گڼو سيمو کې پرمختگ کړی او ادعا کوي چې شاوخوا ۱۵۰ ولسوالۍ يې نيولي دي.

د ولسواليو له پرله پسې نيولو وروسته د هېواد ولايتونو يو په بل پسې طالبانو لاندې کړل، طالبانو وروسته له هرات او نيمروز ولايتونو، شمالي ولايتونه ونيول، طالبانو وويل چې مور لومړی ځکه شمالي ولايتونه ونيول چې امریکایانو غوښتل افغانستان په دوو برخو ووېشي. د طالبانو دا ادعا د امریکا متحد ایالتو ولسمشر جوبایدن له هغو څرگندونو سره اړخ لگوي چې، نوموړي په ۲۰۱۹ز، کال د سپتمبر په ۱۳ نېټه په يوه انتخاباتي مناظره کې ويلي وو: «په افغانستان کې د حل لاره فدراليزم دی.» بایدن د افغانستان د تجزيې لپاره د حل لاره په هېواد کې د فدرالي نظام راوستل غوښتل. (بي، بي، سي فارسي)

د طالبانو ځواکونو پرته له پنجشېر ولايت څخه د افغانستان ټول ولايتونه ونيول او د کابل تر دروازو ورسيدل. (د اگست ۱۴ / ۲۰۲۱ز)

نېټه ۱۴۰۰/۸/۵ ل.

نور بيا